

ΕΤΟΣ ΙΔΡΥΣΕΩΣ 1911

Ο ΄ ΑΡΓΟΣ ΤΟΥ ΤΥΠΟΥ ΤΗΣ ΑΝΑΤΟΛΗΣ

ΙΔΡΥΤΗΣ ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ Θ. Α. ΚΑΛΟΓΕΡΙΚΟΣ

Το πρώτον εν Ελλάδι ιδρυθέν γραφεῖον ἀνεπιρροσπειῶν καὶ ἀποκομμάτων τοῦ Τύπου.

ΕΙΔΙΚΟΝ ΤΜΗΜΑ ΑΠΟΚΟΜΜΑΤΩΝ (COUPURES)

ΑΘΗΝΑΙ

*Απόσπασμα

Χρονολογία

ΤΕΧΝΗ ΚΑΙ ΖΩΗ

ΙΔΕΑΛΙΣΜΟΣ - ΠΡΑΓΜΑΤΙΣΜΟΣ

Ὁ κ. Ἀποστολάκης ὅπως καὶ ὁ κ. Πολυλάς ἀλλοστε, μὲ τὸν ὅποιον συμπέπει ὄχι μόνον εἰς τὰς ἰδέας ἀλλὰ καὶ εἰς αὐτὰς τὰς λέξεις εἰς βαθμὸν ὅστε νὰ νομιζῇ κινεῖται ὅτι πρόκειται ὄχι περὶ δύο χωριστῶν ἀτόμων ἀλλ' ἐνὸς καὶ τοῦ αὐτοῦ, εἶνε ἓνας ἰδεαλιστῆς ἐκ τῶν πολλῶν φανατικῶν καὶ ἀποκλειστικωτέρων. Τίποτε δὲν παραδέχεται ἀπὸ τὰς ὀλισθηρὰς ἐρμηνείας τῶν ὅποιων τόσον εὐρεία καὶ ἐπιτοχῆς γρήσας ἔγραψε κατὰ τὸν παρελθόντα αἰῶνα εἰς ἕλκον τὸν πολιτισμὸν κόσμον καὶ δι' ὅλα ἀνεξαρτέτως τὰ φαινόμενα τῆς ζωῆς. Ἰσως ὁ κ. Ἀποστολάκης νὰ περιφρονῇ τὴν ὀλισθηρὰν ἀντίληψιν τοῦ κόσμου ὡς ἐκδηλώσειν κατεστῶτον ἡθικῶς καὶ ψυχικῶς ἀνθρώπου, τοῦ Ἑυρωπαϊοῦ διὰ τὸν ὁποῖον μὲ περιφρόνησιν ὁμλεῖται, ἀντιτάσσων πρὸς αὐτὸν τὸν ἀταχνητὸν ἀνθρώπου ὅπως τὸν ὀνόμασεν Ὁ Ἄγγλος φιλόσοφος Χόψι, τὸν ὄχι τόσο ἀπολιτισμένον—πολιτισμένον εἰς τὴν ἐπιφάνειαν μόνον—ἀλλ' ἡρωϊκὸν ἀνθρώπου.

Ἄν σκέπτεται ἔτσι, δὲν δηλαδὴ ἀπὸ τὴν γενικὴν περὶ τοῦ Ἑυρωπαϊοῦ ἀντιλήψιν του φθάνῃ ὡς εἰς ἀντικείμενον εἰς τὴν περιφρόνησιν τοῦ ὀλισθηροῦ, δὲν ἔχει δίκαιον, διότι ὁ ὀλισθηρὸς ὅπο ἄλλον τύπον καὶ ὄνομα ὀλισθηρῶν ἔσονται καὶ ὁ ἰδεαλισμὸς ὄχι Ἑυρωπαϊκὸς μόνον ἀλλὰ καὶ ἐλληνικὸς, ἐλληνικώτατος.

Τὶ ἄλλο εἶναι ὁ Ἀριστοτέλης παρὸς ἓνας ὀλισθηρὸς, πρῶτος καὶ μέγας πολέμιος καὶ ἐκρινόμενος, τῶν ἰδεαλιστικῶν καὶ μεταφυσικῶν πλατωνικῶν νεφελομάτων; Ὁ κ. Ἀποστολάκης ὡς ἰδεαλιστῆς περιπίπτει εἰς ὅλα τὰ κλασσικὰ σφάλματα τῶν ἰδεαλιστῶν. Σωτρίζει τὴν τέχνην μὲ τὴν ἡθικὴν. Ὑποτάσσων τελείως εἰς τὴν ἡθικὴν τὴν τέχνην, ὁμλεῖται περὶ ἀντικειμενικῆς ἀληθείας, ὡσάν νὰ ὑπῆρθε ποτὲ, εἰς τὰ ἡθικὰ φαινόμενα, ἀντικειμενικὴ ἀλήθεια, τὴν διακρίφωσιν καὶ ἐξέλεξιν τῆς γλώσσης ἐξαρτῶν ἀπὸ ἡθικὰ ἐλατήρια, καὶ ὄχι ἀπὸ καθαρώς γλωσσικοῦ νόμου, καὶ διὰ τὴν ἐρμηνείαν ἔλκον ἐγένετο τῶν ζητημάτων ἔχει ὅτι ὄφιν του ἡθικοφιλοσοφικῆς ἀρχῆς—αἱ ὁποῖαι ἀπὸ καιροῦ ἀπεδείχθησαν χρεωκοπημέναι. Εἰς τὸν ἄκρατον αὐτὸν ἰδεαλισμὸν του ὁφείλεται καὶ ἡ γενικὸς καὶ ἀοριστία τῶν ἀξιών τὰς ὁποίας παραδέχεται, καθὼς καὶ ἡ παρρησιόχως ἀποσιώπησις, γεγονότων πραγματικῶν, καθὼς καὶ ἡ ζωὴ τοῦ Σολωμοῦ καὶ ἡ Ἐπανάστασις τοῦ 21 οῦ αἰ. ὅπου ὑπῆρξαν καὶ ὄχι οἷα; τὰς φαντάζονται οἱ ἰδεαλισταί.

Εἰς τὸν ἰδεαλισμὸν του ὁφείλει ἀπόμνη ὁ κ. Ἀποστολάκης τὴν περιφρόνησιν του πρὸς τὴν ἐπιστημονικὴν ἀντικειμενικὴν ἢ ἀνεπαρκῆ ἐκ μερικοῦ του χρήσις τῆς ὁποίας κωσαφάνεται εἰς πολλὰ σημεῖα τοῦ ἔργου του.

Ἐνα ὁλόκληρον βιβλίον ἔγραψε ὁ κ. Ἀποστολάκης δι' ἓνα ποιητὴν, δι' ἓνα καλλιτέχνην δηλαδὴ, καὶ ἐνθ' ἔκανε εὐρύτατον λόγον περὶ τῆς ἡθικῆς ὀντότητος τοῦ καλλιτέχνου αὐτοῦ, δὲν ἀποφόβησε ἢ δὲν ἔχρησε ἐναντικείμενον ὅστε λέει νὰ πῆ διὰ τὴν βαθύτεραν ὀπιστάσιν τῆς καλλιτεχνικῆς του ὀντότητος, διὰ τὴν μουσικολογικὴν αἰσθησίν του, ἀπὸ τὴν ὅποιαν κατὰ πρότερον λόγον ἀνέβλεσκον οἱ θεσπίσαι στίχοι του!

Πόσον περισσώτερον καὶ ἀπὸ τὸν Πολυλά καὶ ἀπὸ τὸν κ. Ἀποστολάκη, ἐπιφράσκει τὸν Σολωμὸν, ἓνας καλλιτέχνης, ὅτε ἐθνικὸς πηλκός, ὅτε ἀκριβοῦς ἰδεαλιστῆς, ὁ σύγχρονός του καὶ στενὸς φίλος του Μάντζαρρος! Αἱ ὀλίγα σελίδες τὰς ὁποίας ἔγραψε περὶ τοῦ ποιητοῦ τοῦ Ὑμνου, εἰναι, διὰ καλλιτέρον περὶ αὐτοῦ ἔγραψε. Εἰς τὰς σελίδας ὅμως αὐτὰς γίνεται γρήσας λέξεων καὶ φράσεων καθὼς ἀπὸ νεμερικὸν σύστημα τοῦ Σολωμοῦ, ἡ ἀμορσική του ἐδικοσησία καὶ ἄλλα τὰς ὁποίας δὲν θὰ μεταχειρίζοντο κατ' οὐδένα λόγον, ὅτε ὁ Πολυλάς ὅτε ὁ κ. Ἀποστολάκης. Καὶ τοῦτο διότι ἓνας ἰδεαλιστῆς προσκειμένον νὰ ἐρηγεύσῃ το ἔργον ἐνὸς καλλιτέχνου δὲν κερδάνει ὅτι ὄφιν του ὅτε τὴν ὀλισθηρὰν του διάπλασιν, ὅτε τὴν αἰσθησίν του, ἀλλὰ μόνον τὸ ἡθικὸν του βάθος, ὡσάν ὁ καλλιτέχνης νὰ εἶναι ἡθικὸς κατὰ πρότερον ἀνθρώπος καὶ ὄχι προπαντὸς ἀν ὄχι μόνον, ἀνθρώπος; μὲ ἔντονον καὶ θερμὴν αἰσθησίν καὶ παρσικὴν φεισασίαν.

Παρρησιόχως λοιπὸν τὸν Σολωμὸν κ. Ἀποστολάκης: Ὅχι, ἀλλ' ἐτόνοβήθησε τὴν μεγαλειότητα του ἀξίαν ὄχι καὶ πὸς ἔπρεπε νὰ τήντοποθετήσῃ, εἰς τὴν καθαρὴν καλλιτεχνικὴν δηλαδὴ πραγματείαν του, καὶ μεταχειρίζῃσθαι διὰ νὰ ἐρμηνεύσῃ τὸ ἔργον του, ἔργον ἐνὸς καλλιτέχνου, κριτικὰ ὄχι καλλιτεχνικὰ ἀλλὰ ἡθικὰ. Αὐτὸ εἶναι τὸ μεγαλιότερον κριτικὸν σφάλμα τοῦ κ. Ἀποστολάκη καὶ εἰς ὄτι ἀφορᾷ τὴν ἀντίληψιν του περὶ τοῦ γλωσσικοῦ ζητήματος, περὶ τῆς ὀρθοκριντικῆς συνειδήσεως τοῦ Σολωμοῦ καὶ τῶν ἐπιπλάσεων τὰς ὁποίας ὄπισθι, (δὲν εἶναι δὲ καὶ ἐγκλημα νὰ ἔχη διαβάσῃ ἔστω καὶ ἓνας Σολωμὸς; Ἐμελον καὶ Σίλλερ!)

Περὶ τῆς ἀξίας τοῦ Ροῦδὸν ἐν σχέσει μὲ τὸν Πολυλά καὶ τοῦ Κάλβου ἐν σχέσει μὲ τὸν Σολωμὸν (εἰς πολλὰ σημεῖα ὀπερῆζει τοῦ Σολωμοῦ ὁ Κάλβου) περὶ τοῦ ὀποκειμενισμοῦ καὶ τοῦ ἀντικειμενισμοῦ εἰς τὴν τέχνην, περὶ τοῦ σοσιαλισμοῦ, τῆς ἀρνήσεως (κριτικὴ καὶ ἡθικὴ ἀρχὴ ἢ ὀρθότης; ὄχι δὲ!) καὶ τῆς ἐνοχίας τῆς σχετικότητος. Καὶ αὐτὰ μὲν εἶνε τὰ κριτικὰ σφάλματα εἰς τὰ ὅποια περιπίπτει κατὰ τὴν γνώμην μου εἰς τὸ νῦν του ἔργον ὁ κ. Ἀποστολάκης. Ἄλλ' αἰὲ ποιητὴς σὴ ζωῆ μὲν ἔχει καὶ κενά. Κενόν, ἢ πολὺ σχετικῶς μὲ τὰ ἄλλα ἔργα

του οντότητος, διά τὴν μουσικοπλαστικὴν αἴσθησίν του, ἀπο τὴν ὁποία κατὰ πρότιστον λόγον ἀνέδρασαν οἱ θεσπίσιοι στίχοι του!

Πόσον περισσότερον καὶ ἀπὸ τὸν Πολυλά καὶ ἀπὸ τὸν κ. Ἀποστολάκη, ἐπλησίασε τὸν Σολωμὸν, ἕνας καλλιτέχνης, οὔτε ἐθνικόπληκτος, οὔτε ἄκριτος ἰδεαλιστής, ὁ σύγχρονός του καὶ στενὸς φίλος του Μάντζαρὸς! Αἱ ὀλίγαι σελίδες τὰς ὁποίας ἔγραψε περὶ τοῦ ποιητοῦ τοῦ Ἰμνου, εἶναι ὄ, τι καλλίτερον περὶ αὐτοῦ ἔγγραφο. Εἰς τὰς σελίδας ὁμῶς αὐτὰς γίνεται χρῆσις λέξεων καὶ φράσεων καθὼς αὐτὸ νεο-ριτικὸν σύστημα τοῦ Σολωμοῦ, ἡ μουσικὴ του εὐαισθησία καὶ ἄλλα τὰς ὁποίας δὲν θὰ μετεχειρίζοντο κατ' οὐδένα λόγον, οὔτε ὁ Πολυλάς οὔτε ὁ κ. Ἀποστολάκης. Καὶ τοῦτο διότι ἕνας ἰδεαλιστής προσκειμένον νὰ ἐρμηνεύσῃ τὸ ἔργον ἑνὸς καλλιτέχνου δὲν λαμβάνει ὅπ' ἄψιν του οὔτε τὴν ὀργανικὴν του διάπλασιν, οὔτε τὴν αἴσθησίν του, ἀλλὰ μόνον τὸ ἠθικὸν του βάθος, ὡς ἂν ὁ καλλιτέχνης νὰ εἶναι ἠθικὸς κατὰ πρότον ἄνθρωπος καὶ ὄχι προπαντὸς ἂν ὄχι μόνον, ἄνθρωπος μὲ ἔντονον καὶ θερμὴν αἴσθησιν καὶ πνευματικὴν φαντασίαν.

Παρομοίωσε λοιπὸν τὸν Σολωμὸν κ. Ἀποστολάκης; Ὁχι, ἀλλ' ἐτοποθέτησε τὴν μεγαλειτέραν του ἀξίαν ὄχι ἐκεῖ ποῦ ἔπρεπε νὰ τήντοποθετήσῃ, εἰς τὴν καθαρῶς καλλιτεχνικὴν δηλαδὴ πραγματευσίν του, καὶ μετεχειρίσθη διὰ νὰ ἐρμηνεύσῃ τὸ ἔργον του, ἔργον ἑνὸς καλλιτέχνου, κριτήρια ὄχι καλλιτεχνικὰ ἀλλὰ ἠθικὰ. Αὐτὸ εἶναι τὸ μεγαλιτέρον κριτικὸν σφάλμα τοῦ κ. Ἀποστολάκη καὶ εἰς ὅ, τι ἀφορᾷ τὴν ἀντίληψίν του περὶ τοῦ γλωσσικοῦ ζητήματος, περὶ τῆς θρησκευτικῆς συνειδήσεως τοῦ Σολωμοῦ καὶ τῶν ἐπιδράσεων τὰς ὁποίας ὑπέστη, (δὲν εἶναι δὲ καὶ ἔγκλημα νὰ ἔχη διαβάσῃ ἔστω καὶ ἕνας Σολωμὸς Ἐγγελοῦ καὶ Σίλλερ!)

Περὶ τῆς ἀξίας τοῦ Ροῦδη ἐν σχέσει μὲ τὸν Πολυλά καὶ τοῦ Κάλβου ἐν σχέσει μὲ τὸν Σολωμὸν (εἰς πολλὰ σημεῖα ὑπερέχει τοῦ Σολωμοῦ ὁ Κάλβου) περὶ τοῦ ὑποκειμένου καὶ τοῦ αντικειμένου εἰς τὴν τέχνην, περὶ τοῦ σοσιαλισμοῦ, τῆς ἀρνήσεως (κριτικὴ καὶ ἠθικὴ ἀρχὴ ἢ ἀρνήσις; ὄχι δὲ!) καὶ τῆς ἐννοίας τῆς σχετικότητος. Καὶ αὐτὰ μὲν εἶνε τὰ κριτικὰ σφάλματα εἰς τὰ ὁποία περιπίπτει κατὰ τὴν γνώμην μου εἰς τὸ νέον του ἔργον ὁ κ. Ἀποστολάκης. Ἄλλ' «ἡ ποίησις στὴ ζωὴ μας» ἔχει καὶ κενά. Κενὸν, ἢ πολὺ σχετικῶς μὲ τὰ ἄλλα ἔργα τοῦ Σολωμοῦ, σύντομος ἀνάλυσις καὶ ἐρμηνεία τῶν «Ἐλευθέρων Πολιορκημένων». Κενὸν ἢ πλήρης ἀποσιώπησις τῆς ζωῆς τοῦ Σολωμοῦ, τῆς ἐποχῆς ὅπου ἔζησε, καὶ τῶν μαθητικῶν του χρόνων. Κενὸν ἢ ἔλλειψις καὶ τῆς παραμικροτέρας μνείας τοῦ ἐγκωμίου εἰς τὸν Φώσκαλον, τὸ ὁποῖον ἐν τούτοις εἶνε ὅτι πληρέστερον ἔχομεν διὰ τὴν γνώσιν τῆς κριτικῆς συνειδήσεως τοῦ Σολωμοῦ εἰς τὰ τριάντα του χρόνια.

Αὐτὰ τὰ σφάλματα καὶ αὐτὰ τὰ κενὰ παρουσιάζει εἰς τὸ νέον του ἔργον ὁ κ. Ἀποστολάκης. Παρ' ὅλα ἐν τούτοις τὰ μειονεκτήματα αὐτὰ «ἡ Ποίησις στὴ ζωὴ μας» εἶναι ἔργον σημαντικόν, ἕνα ἀπὸ τὰ σημαντικώτερα ἑλληνικὰ τῶν τελευταίων ἐτῶν. Τὸ θερμαίνει ἀπ' ἄκρου εἰς ἄκρον ἢ συνειδήσις ἑνὸς εἰλικρινοῦς, εἰδικοῦ καὶ ζωντανοῦ ἀνθρώπου, ὁ ὁποῖος δὲν παίξει οὔτε μὲ τὰ πράγματα οὔτε μὲ τὰς λέξεις. Καὶ αὐτὸ εἶναι πολὺ, παρὰ πολὺ διὰ τὴν ἐποχὴν καὶ διὰ τὸν τόπον μας.

ΚΛΕΩΝ ΠΑΡΑΣΧΟΣ